

15.6.2017

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

OM 9/021/2016

**LAUSUNTO TUOMIOISTUINVIRASTOTOIMIKUNNAN ESITYKSESTÄ TUOMIOISTUINVI-
RASTON PERUSTAMISEKSI**

Oikeusministeriö on 21.4.2017 pyytänyt maa- ja metsätalousministeriön lausuntoa tämän asiakirjan otsikossa mainitusta asiasta. Pyydettyä lausuntona maa- ja metsätalousministeriö (jäljempänä ministeriö) lausuu seuraavaa:

Ministeriö kannattaa tuomioistuinvirastotoimikunnan (jäljempänä toimikunta) esitystä sekä katsoo toimikunnan esityksen tuomioistuinviraston perustamisesta perustelluksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

Yleinen arvio toimikunnan ehdotuksesta

Toimikunnan ehdotus vastaa jo toteutettuja Rikosseuraamuslaitoksen, Valtakunnanvoudinviraston ja Valtakunnansyyttäjänviraston perustamista. Tuomioistuinviraston perustaminen on tästä näkökulmasta kannatettavaa. Ministeriö katsoo toimikunnan esityksessä ehdotetun tuomioistuinviraston perustamista koskevan ratkaisun olevan sopusoinnussa perustuslaissa tarkoitetun vallan kolmijaon kanssa sen sijaan, että tuomioistuinlaitoksen keskusvirastotehtävät ovat sijoitettuna oikeusministeriöön. Ministeriö katsoo tarkoituksenmukaiseksi, että tuomareiden nimitämiseen liittyvät esittelytehtävät jäisivät oikeusministeriölle.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia ylimpien tuomioistuinten tuomioistuinlaitoksen valvontaan liittyviin tehtäviin. Korkeimmalle oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle kuuluisi siten jatkossakin perustuslain 99 §:ssä säädetty tehtävä valvoa lainkäyttöä omalla toimialallaan. Myös hovioikeuksilla säilyisi käräjäoikeuksien hallinnollinen valvonta, joka ei edelleenkaan koskisi lainkäyttöä. Esitykset ovat kannatettavia ja niillä varmistetaan tarvittavat yhdenmukaiset menettelytavat lainkäytössä.

Esitys, jonka mukaan korkeimmat oikeudet tekisivät omat talousarvioesityksensä tuomioistuinvirastolle ja niillä olisi jatkossakin omat toimintamenomomenttinsa valtion talousarviossa, on kannatettava. Valtioneuvoston asettaman - tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan - pysyttäminen itsenäisinä toimieliminä on kannatettava.

Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuinviraston ylintä päätösvaltaa käyttäisi yhdeksänjäseninen johtokunta. Heistä enemmistö eli kuusi jäsentä olisi tuomareita. Esitystä on pidettävä perusteltuna, kun otetaan huomioon perustuslain vaatimus tuomioistuinlaitoksen riippumattomuudesta.

Arvio tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotetuista tehtävistä

Esityksen mukaan tuomioistuinvirasto huolehtisi keskitetysti tuomioistuinten keskusvirastotehtävistä, eli toimitilahallinnosta ja toimitilojen turvallisuudesta. Sille kuuluisivat myös tietojärjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvät tehtävät. Tuomioistuinvirasto osallistuisi tuo-

mioistuinlaitoksen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Se huolehtisi tuomareiden ja tuomioistuinten muun henkilöstön koulutuksesta yhteistyössä tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa. Virastolle siirrettäisiin oikeusministeriöllä nykyisin oleva virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvä toimivalta ylimpien tuomioistuinten virkoja lukuun ottamatta. Lisäksi viraston tulisi huolehtia keskitetysti tuomioistuinten asiantuntijajäseniä ja lautamiehiä koskevista tehtävistä. Viraston perustamisen jälkeen sille voitaisiin antaa tuomioistuimien käännös- ja tulkkauspalvelujen yleiset järjestämistehtävät sekä henkilöstöhallintoon liittyvät asiantuntija- ja tukipalvelut. Ehdotukset ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Ministeriön käsitys toimikunnan arvioimasta tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä

Tuomioistuimia on Suomessa nykyisin 44. Niiden palveluksessa työskentelee noin 3 190 virkamiestä, joista tuomareita on noin 1 020. Esityksen mukaan perustettavassa virastossa tulisi olla vähintään 45 henkilötyövuotta. Tämä henkilöstömäärä riittäisi turvaamaan tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävien tyydyttävän hoitamisen, mutta mitoitus ei kuitenkaan olisi riittävä tuottamaan tuomioistuimille kaikkia tarpeellisia palveluita, kuten erilaisia neuvonta- ja kielipalveluja, mukaan luettuna käännöspalvelut ja hankintapalvelut. Viraston henkilöstömäärää voi olla tarpeen myöhemmin lisätä tehtävien lisääntyessä.

Ministeriön käsityksen mukaan ehdotus vaikuttaa tältä osin perustellulta. Ministeriön käsityksen mukaan keskitettyjen hallintopalveluiden tuottaminen voisi parantaa hallintotehtävien laatua ja mahdollistaisi, että tuomioistuimissa voitaisiin nykyistä enemmän keskittyä substanssi-tehtäviin. Tämän voidaan arvioida lyhentävän tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden käsittelyaikoja.

Esityksessä ei kuitenkaan tarkemmin ilmene, mitä muita keskushallintotehtäviä tuomioistuinvirastolle mahdollisesti annettaisiin taikka keskitettäisiin myöhemmin eikä sitä, kuka viimekädessä päättää tuomioistuinvirastolle annettavista uusista taikka keskitettävistä tehtävistä ja kuinka se on tarkoitus toteuttaa (kts. esim. KITI-hankkeeseen liittyvä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 b § sekä sen voimaantulosäännös). Esitys jättää epäselväksi, onko tarkoituksena jossakin vaiheessa siirtää tuomioistuinten yleishallinnollisia tehtäviä, kuten henkilöstöhallinnon, taloushallinnon, tietohallinnon (mukaan luettuna tietoturvaan liittyvät tehtävät), arkistotoimen ynnä muita vastaavia tehtäviä. Tämän vuoksi ministeriö ehdottaa harkittavaksi, että laissa säädettäisiin joko oikeusministeriölle taikka tuomioistuinvirastolle annettavasta toimivallasta päättää keskitettävistä tehtävistä.

Arvio toimikunnan ehdotuksesta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä

Ehdotuksen mukaan johtokunnassa olisi tuomarit korkeimmista oikeuksista sekä hovi-, hallinto- ja kärjäoikeuksista sekä erikoistuomioistuimien edustaja. Tuomarijäsenistä kahden tulisi olla päällikkötuomareita. Heistä toinen olisi yleisistä tuomioistuimista ja toinen hallinto- tai erityistuomioistuimista. Johtokunnassa olisi kuuden tuomarijäsenen lisäksi yksi asianajaja, yksi tuomioistuinten muuhun henkilöstöön kuuluva sekä yksi muu jäsen, jolla olisi erityisesti julkishallinnon johtamisen asiantuntemusta. Ylimmät tuomioistuimet nimeäisivät kumpikin oman jäsenehdokkaansa. Hovioikeuksien, kärjäoikeuksien, hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten päällikkötuomarit nimeäisivät neljä muuta tuomarijäsenehdokasta ilmoittautumisten perusteella. Päällikkötuomareiden olisi ennen nimeämisten tekemistä keskusteltava keskenään ja kuultava tuomareita keskustelemalla nimettävistä ehdokkaista työntekijäjärjestöjen, kuten esimerkiksi Suomen tuomariliitto ry:n kanssa. Suomen Asianajajaliitto nimeäisi jäsentensä keskuudesta oman ehdokkaansa. Muun henkilöstön kuin tuomareiden jäsenehdokkaan nimeäisivät henkilöstöjärjestöt yhdessä. Oikeusministeriö huolehtisi valtionhallinnon tuntemusta omaavan

jäsen ehdokkaan hankkimisesta esimerkiksi ilmoittamalla tehtävän avoinna olemisesta. Ehdokkaita nimettäisiin kaksi kertaa niin paljon kuin on paikkoja.

Ministeriö katsoo, että ehdotus on asianmukainen ja se ottaa riittävästi huomioon erityyppiset tuomioistuimet.

Arvio toimikunnan ehdotuksesta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta

Ministeriöllä ei ole tältä osin lausuttavaa.

Ministeriön kanta toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin

Ministeriöllä ei ole tältä osin lausuttavaa.

Muut huomiot

Ylijohtajan kelpoisuusvaatimukset ja ylijohtajan nimittäminen

Ehdotuksen mukaan virastoa johtaisi ylijohtaja, jonka johtokunta nimittäisi viiden vuoden määräajaksi. Ehdotuksen mukaan Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena olisi valtion virkamieslain 8 §:n 2 momentin mukaisesti ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito sekä johtamiskokemus.

Tämä poikkeaa nykyisestä nimittämiskäytännöstä merkittävästi, sillä pääsäännön mukaisesti valtioneuvosto nimittää virastojohtajat. Esityksen keskeisenä tavoitteena on muun muassa turvata tuomioistuinlaitoksen riippumattomuus. Tätä tavoitetta silmällä pitäen esitys on perusteltu ja vastaa ministeriön käsityksen mukaan kansainvälisesti omaksuttua käytäntöä.

Ministeriö ehdottaa harkittavaksi, kun otetaan huomioon tuomioistuinviraston tehtävät ja toimiala, että tuomioistuinviraston ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena olisi virkamieslain yleisten kelpoisuusvaatimusten lisäksi erityisenä kelpoisuusvaatimuksena muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto.

Johtokunnan päätöksenteko

Toimikunnan esityksessä ei ole arvioitu eikä selostettu tarkemmin mahdollisuutta käyttää johtokunnan kokouksissa sähköisiä neuvottelulaitteita ja/tai -ohjelmia. Ministeriön käsityksen mukaan johtokunnan jäseneksi voidaan asettaa jäseniä myös muista, kuin pääkaupunkiseudulla toimivista tuomioistuimista ja muista organisaatioista. Ehdotetun lain 19 a luvun 10 §:n mukaan johtokunta on päätösvaltainen, kun läsnä on vähintään viisi jäsentä tai varajäsentä. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa ei tarkemmin avata, tarkoitetaanko läsnäololla fyysistä kokoukseen osallistumista vai onko kokoukseen mahdollista osallistua käyttämällä nykyaikaisia tiedonvälityskeinoja, kuten neuvottelulaitteita taikka ohjelmia. Tästä syystä ministeriö ehdottaa harkittavaksi, että johtokunnan päätöksentekoa koskevaa säännöstä ja sen perusteluita selkiytettäisiin siten, ettei johtokunnan kokouksen päätösvaltaisuus edellytä sitä, että johtokunnan jäsenen tulisi olla fyysisesti läsnä kokouksessa. Johtokunnan jäsenellä tulisi olla mahdollisuus osallistua johtokunnan kokouksiin tiedonvälityskeinoilla, kuten sähköisillä neuvottelulaitteilla ja/tai -ohjelmilla, kuten Microsoftin Lync taikka Skype -ohjelmalla taikka muulla vastaavalla tavalla, ilman, että johtokunta menettäisi päätösvaltaisuuttaan.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Neuvotteleva virkamies

Toni Tuomainen